

Autorid: Mai Gross ja Gunnar Polma

Reaali vaim, hoia meid

„Tähtis pole mitte see, mis te teete, vaid see, mis te olete“. Nii arvas õpetajate poole pöördumises abiturient Jonatan 3.oktoobril, õpetajate päeval Reaalkooli aulas. Tallinna Reaalkooli õpetajate toa seinal ripub tekst „Realist ja Reaali vaimust õpetajatele.“ Seal loeme: Reaali vilistlase Henn Saari arvates on Reaali vaimul kolm komponenti – keskmisest märksa kõrgem õpetajate legendaarsusaste, tavalisest süvemale ulatuv ühistunne ja ainulaadsete sümbolkommete palett. Pöördumises õpetajate poole seisab veel kirjas: „Ära unusta, et sina oled vanem ja targem kui õpilane. Ole siis! Tulevikus võib pool väitest vastupidi olla. Ära karda eksida! Eksimine on inimlik, kui eksimist tunnistada. Kuula last – mõista saad teda ainult siis, kui suudad end tema olukorda panna. Vastuvõtlikkus on andekuse tunnus – ka õpetaja puhul.“ Ja nõnda edasi...

Mis on Jonatani mõtteavaldusel ja sellel õpetajate toa kirjatükil ühist? Mõlemad peavad õpetaja mõju inimesena õpilasele kõige tähtsamaks. Õpetaja kaudu toimub väärtuskasvatus iga päev igas koolis. Reaalkooli juures on kolm mälestusmärki - Georg Lurichile, Vabadussõjas langenud õpilastele ja õpetajatele ja Ernst Peterson Särgavale. Nendest viimane on õpetajale, mitte kirjanikule ja sellepärast on ta ka kooli juures, kus Särgava töötas 20 aastat. Kirjanikuna polnud Särgava suurt väärt, eesti keele õpetajanagi olevat ta kehv olnud, nagu vilistlased meenutavad, aga suur oli ta koolimehena inspektoriametis (praegune õppealajuhataja ametikoht). Vilistlane Artur Paomees meenutab, et 1926. aasta kevadel olevat Habe oma lõpukõnes neile, kooli lõpetajatele, lausunud: „Meie kooli ülesanne ja siht on olnud teid õpetada mõtlema, just mõtlema. Kui teie ei nõustu „Habeme“ jamaga, siis hakkate otsekohe vastu vaidlema, kas avalikult või mõttes. Nii ühel kui teisel juhul teie hakkate mõtlema. Ja see on olnud kooli eesmärk. Ainult mõtlemine loob ja kasvatab intelligentseid inimesi“ Kõne lõppedes juhtus ime, mida Reaalkoolis kunagi varem polnud juhtunud: kogu klass hakkas spontaanselt plaksutama ja Habe tõsteti mitu korda õhku. Kui lugeda vilistlaste mälestusi, on selge, et Särgava muretses poiste pärast. Kui vihastas, siis müristas ja nagu tolleaegsed poisid

mäletavad, oli see võimsuselt tugevam kui äikesetorm, ütles välja, mida mõtles. See oli siiras mure, hirm poiste pärast, et nad elus ikka hakkama saaksid. Habe kasvatuslik põhitoon oli: „Inimene peab pühendama oma elu tööle, peab pidevalt looma ja püüdma võtta elust seda, mis kaunis, kõlblas ja mis inimvaimu kõrgele kannab.“

Sellest aastast on Reaalkooli 10. klassides õppeainena realica – kooli ajaloo kursus. Need on lood inimestest, kes saja kahekümne seitsme aasta kestel selles majas on õpetanud ja õppinud, arusaamadest ja tõekspidamistest selles algul saksakeelses, siis 19. sajandi lõpust kuni 1918. aastani venekeelses ja sealt alates eestikeelses koolis on valitsenud. Lood sellest, kuidas saksa, vene ja muudestki rahvustest poiste hulka mõned eesti poisid sattusid ja kuidas neist kasvasid noore Eesti riigi ja rahva jaoks olulised inimesed. Kui palju tuli teha tööd ja kui karm oli kord. Kui õpilane puudus koolist, oli lapsevanem kohustatud 24 tunni jooksul isiklikult kooli tulema ja rääkima, mis oli juhtunud. Vastasel korral oli kooli õppenõukogul õigus õpilane kooli nimekirjast kustutada. Kooli kodukorrale kirjutasid alla nii õpilane kui mõlemad vanemad.

90. aastatel sõnastas Reaalkool oma missiooni. Kooli arengukavas on kirjas, et ta on ajaloolistele traditsioonidele toetuv kool, kõrge vaimse kandja ja reaalariduse lipulaev Eestis. Töökus ja edasipüüdlikkus koos loomupärase andekusega reaalinnetes oli see, mis poisid sihile viis. Nii on see Reaalkoolis ka praegu. Kuldsete tähtedega on esimese korruse stendil kirjas nende nimed, kes on edukad olnud riiklikel aineolümpiaadidel, ja teisel nende nimed, kes rahvusvahelistel olümpiaadidel. Igal aastal täienevad need stendid uute nimedega. See on vist suurim au ühele realistile olla nimekirjas järgmine. Selle nimel tehakse tõsisid tööd ja tuntakse sellest tööst ka rõõmu. Tipud veavad järele ka teisi. Tekivad sõpruskonnad vertikaalselt läbi erinevate vanuserühmade. Neid seob füüsika või matemaatika, lingvistika või keemia, bioloogia või koguni muusika. Nende rühmituste eestvedajateks ja toetajateks on fanaatikute aineõpetajad. Sageli ka laupäevadel, pühapäevadel saadakse koolis kokku ja mitte käsu korras, pigem sõpruskonnana, kellel on koos mõnus olla, kes saavad koos arutada asju, mis pinget pakuvad. Kõik on inimesed oma nõrkuste ja veidrusega. Aga üksteist toetatakse. Ka õpilased toetavad õpetajaid, kui vaja on. Sageli kuuluvad võrgustikku ka vilistlased. Koostöö õpilase ja õpetaja vahel on väga tähtis, koostöö ja vastastikune usaldus.

Ja olemegi jõudnud selle Reaali vaimu ühtekuuluvustunde juurde. Reaali aegade algusest pärit arusaamad aususest ja siirusest, üksteise toetamisest ja tolerantsusest on püsinud. Päevapoliitika tuultest olenemata on ikka õpetatud ja õpitud Reaalkoolis vene keelt, nüüd ka äri vene keelt ja ikka on õppinud siin erinevatest rahvustest lapsi ja noori. Pea igas klassis õpib praegu noori, kelle kodune keel on vene keel. Ei tea koolis konflikte rahvuste pinnal. Küll nõuab see mõnikord taktitunnet nii õpetajatelt kui õpilastelt. Kuldreegel on: kõigil peab olema koolis hea olla.

Jonatan pidas õpetaja puhul õpetamisest tähtsamaks inimeseks olemist. Sellel põhinebki kooli vaimus, suhtumine õpilasesse ja kolleegidesse, ilmaasjadesse üldse. Õpetajad ei pea astuma ühte jalga ühepikkuste sammudega, aga nad peavad astuma ühes ja samas suunas. Hea, kui on eesläinuilt võimalik suund ja siht üle võtta. Kui vilistlased panevad oma lapsed Reaalkooli, ja seda nad väga sageli teevad, siis nad teavad, mis nende lapsi seal ees võib oodata. Aeg ja inimesed on vahetunud, aga kooli arusaamad püsiväärtustest on kestnud üle aja. See on traditsiooni jõud ja tugi muutavas maailmas.

Kooli kõrval on mälestussammas Vabadussõjas langenud õpilastele ja õpetajatele, aulas on marmortahvel nende nimedega, kes Reaalkoolist Vabadussõtta jäid. Reaalkooli esimese korruse koridoris on Ekke Väli „Monument monumendile“, parafras õues olevale mälestussambale. Reaalkooli ajalugu on tihedalt seotud Eesti omariikluse tekkega. Realistide jaoks on mälestussammas koolipoisilikult „Poiss“. Selle juures seistakse riiklikel tähtpäevadel auvalves, oma tähtsatel päevadel, nagu lõpukell, vilistlaspäev, kooli sünnipäev, tuuakse siia lilli. Esimese ja 10. klassi sügisel saadakse siin kätte koolimütsid. Isamaalisus on aade, mis ühendab realiste läbi aja ja läbi mitmete mandrite, kuhu saatus neid on pillanud. Reaalkool on vanem kui Eesti Vabariik ja meie riigi sünnilugu on tihedalt seotud Reaalkooli ajaloo. Reaalkooli poisid olid võimlemisõpetaja ja scout-liikumise rajaja Anton Õunapuu eestvedamisel haaratud ja pühendatud iseseisvuse väljakuulutamise sündmustesse. Reaali poisid kaitsesid sõna otseses mõttes relv käes riigi väljakuulutamist. Reaalkooli poisid ja vilistlased võtsid aktiivselt osa Vabadussõjast. II maailmasõjas vabatahtlikena nn soomepoiste ridades oli samuti märkimisväärselt palju realiste. Samuti nagu esimesel iseseisvusperioodil on ka praegu kooli õppekavas au sees riigikaitse – kohustuslik gümnaasiumi noormeestele,

vabatahtlik tütarlastele. Riigikaitseõpetuse õpetajateks on riigi kaitseväge tegevohvitserid. Riigikaitseõpetus lõpeb riigikaitselaagriga. Tagasisideküsitlustel on õpilased nimetatud kursusele andnud väga kõrge hinnangu. Isamaalisus ja valmidus riiki kaitsta pole meie koolis vaid loosungiks. 2007. aasta aprillisündmuste ajal palusid kooli abiturientid direksioonilt luba koos meesõpetajatega kooli kaitsta. See luba ka anti. Paljud Reaalkooli poisid otsustavad enne ülikooli teha läbi teenistuse kaitseväes.

Ühtekuuluvustunne ja Reaalkooli deviis „Üks kõikide, kõik ühe eest“ – seob õpilasi kooliajal, aga veel enam pärast kooli. Seob vilistlasi omavahel ja seob neid kooliga. Koos oldud aega on väärtustatud. Vilistlaste poolt asutatud fondidest toetab kool andekaid majanduslikku abi vajavaid noori. Kooli tähtpäevadel ei unusta vilistlased oma kooli ja ülikoolides töötavad vilistlased on nõu ja jõuga abiks nende poistele ja tüdrukutele, keda teadlase tulevik ees ootamas.

Kolmas mälestusmärk Reaalkooli väravas on pühendatud Georg Lurichile, Reaali vilistlasele. Sport on ikka Reaalkoolis au sees olnud. Ajaloost legendaarne võimlemisõpetaja Anton Õunapuu, esimene korvpallimatš Eestis Tallinna Reaalkooli ja Gustav Adolfi Gümnaasiumi vahel, Tallinna esimene jalgpallimeeskond ja meie kaasaegne, ligi pool sajandit võimlemisõpetajana töötanud Aleksander Prikk – see seostub kõigepealt Reaali spordivaimuga. Hea tervis, sportlik eluviis – see on realistile tähtis. Ja eeskuju on maailmatasemel võtta – koolivend Georg Lurich.

Inimlikkus on tähtis. On hea meel, et maja kõige sõbralikumaks inimeseks peavad õpilased puhvetitadi ja väga heaks kokaks Leenat. Lapsed on hea eest tänulik rahvas. Ei kujuta ette, et koolis peaksid eraldi väärtuskasvatuse tunnid olema. Oma valikutega, oma suhtumistega, kui need võetakse omaks õpilaste poolt, mõjutavad suured inimesed lapsi iga päev. Aga kui ei võeta omaks? Kui seda ei tehta, võivad põhjused olla erinevad. “Väikese printsi“ järgi peavad lapsed suurte inimestega kannatlikud olema. Laste endi arvates peavad seda olema ka täiskasvanud lastega. Reaalkooli vilistlase Henn Saari arvates põhineb õpetaja legendaarsus kolmainsusel – tarkusel, entusiasmil ja naljamõistmisel. Õnneks pole see ainus kolmainsus... või on?

Aeg muutub ja Reaalkool koos sellega. Kahel viimasel aastal on kooli tunnustatud innovaativsuse eest. Kas traditsioonid aitavad meil hoiduda infoajastu ohtudest? Kas Reaalkool jääb kohaks, kus inimesed räägivad üksteisega, mitte ei vaheta ainult meile? Kas kõigil on koolis hea olla? Reaali vaim, hoia meid...

Kirja pannud Mai Gross (Tallinna Reaalkooli õpetaja aastast 1979) ja Gunnar Polma (Tallinna Reaalkooli direktor aastast 1998)